

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากการจับ และการควบคุมผู้ถูกจับเป็นมาตรการในการสอบสวนคดีอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของประชาชน ดังนั้น โดยหลักนานาอารยประเทศจึงต้องมีการจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการจับและการควบคุมผู้ถูกจับ โดยกำหนดให้มีมาตรการการตรวจสอบดุลพินิจก่อนที่จะมีการอนุญาตให้จับ เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่สามารถออกหมายจับได้ มาตรการในการตรวจสอบดุลพินิจดังกล่าวนี้คือ ระบบการออกหมายและเพื่อให้การออกหมายมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริงและหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุญาตให้ออกหมายจับได้จะต้องเป็นกลางตามหลักแห่งการคานอำนาจ ในส่วนของการควบคุมผู้ถูกจับนั้นจะต้องกระทำเพราะเหตุที่มีความจำเป็นจริง ๆ ที่จะต้องมีการกระทำเช่นนั้น

ก่อนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237^{*} จะใช้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีอำนาจออกหมายจับได้เมื่อผู้ต้องหาได้อยู่ในเขตอำนาจศาล และกำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมายได้อย่างค่อนข้างกว้างขวาง ตาม มาตรา 78 นอกจากนี้ยังกำหนดให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจจับด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีหมายจับ แต่ต้องเป็นกรณีที่อาจออกหมายจับได้หรือจับได้ตามประมวลกฎหมายนี้เพราะถือว่าเป็นผู้ออกหมายได้เองอยู่แล้ว อีกทั้งเหตุในการออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) และ (2) เพียงแค่ผู้ต้องหาถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรก็เป็นเหตุให้ออกหมายจับได้

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยได้โดยง่ายและมักใช้วิธีการจับผู้ต้องหามาควบคุมไว้โดยไม่จำเป็น ทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพใน

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 มีผลบังคับใช้ตามบทเฉพาะกาลเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2545 และต่อไปนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้คำว่า รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 237

ใด อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องของการจับของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก แม้จะมีการวางระเบียบอนุวัติการออกหมายจับก็เป็นเพียงการตรวจสอบการใช้อำนาจระหว่างพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจกันเองเท่านั้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาโดยมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 ยังได้กำหนดหลักในการจับและคุมขังบุคคลใดในคดีอาญาไว้ ดังต่อไปนี้

“ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

- (1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ
- (2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น”

จะเห็นได้ว่าตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 237 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการจับหลายประการ โดยเริ่มจากแนวคิดในการจับ ซึ่งแต่เดิมจะจับ บุคคลใดก็ได้โดยมีหมายจับเปลี่ยนมาเป็นจะจับบุคคลใดในคดีอาญาไม่ได้ ซึ่งการจับโดยมีคำสั่งหรือหมายของศาลเป็นข้อยกเว้น มีการเปลี่ยนแปลงองค์กรผู้มีอำนาจออกหมายจากจับ โดยให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจออกหมายจับ แต่เพียงองค์กรเดียว อันเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจขององค์กร และได้กำหนดเหตุในการออกหมายจับไว้อย่างชัดเจน ให้รัดกุมมากขึ้น นอกจากนั้นยังได้กำหนดกระบวนการภายหลังการจับบุคคลในคดีอาญาไว้ โดยบุคคลผู้ถูกจับจะต้องได้รับทราบถึงข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า ได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และ

จับบุคคลในคดีอาญาไว้ โดยบุคคลผู้ถูกจับจะต้องได้รับทราบถึงข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า ได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และหากผู้ถูกจับยังถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ ทำให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฯ มาตรา 237 ได้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การจับไว้หลายประการในอันที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของประชาชนในเรื่องของการจับมากขึ้นกว่าเดิม

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในเรื่องของการจับตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 237 ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ ผู้มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากยังขาดความเข้าใจในหลักเกณฑ์ในเรื่องการจับที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในข้อกฎหมาย การตีความที่นำไปสู่ทางปฏิบัติ การนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปบังคับใช้กับกฎหมายอื่น และยังขาดแนวทางปฏิบัติที่ ชัดเจนในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรมยังมีข้อขัดข้อง ทำให้เกิดผลกระทบมากมายในการทำงานของพนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง ในบางครั้งได้ส่งผลให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์และไม่เข้าใจของสังคมถึงการดำเนินการของพนักงานสอบสวนในเรื่องนี้ จึงเห็นสมควรที่จะได้มีการวิเคราะห์ผลกระทบในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 237 ของพนักงานสอบสวน แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ พัฒนาแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน และความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกอย่างสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ต่อไป

1.2 สมมติฐาน

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 237 ได้เปลี่ยนแปลงและกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ในเรื่องการของการจับผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้หลายประการ อันส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ดังนั้นการศึกษาผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน และพัฒนาความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ย่อมจะนำมาสู่การอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
3. เพื่อเสนอผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องของการจับบุคคลในคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน
4. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ และเสนอแนวทางในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจับผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน
5. เพื่อเสนอแนวทางสร้างความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องของการจับ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้จะมีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับหลักกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจับผู้ต้องหาในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 มาตรา 237 โดยจะเน้นการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายในชั้นพนักงานสอบสวน เพื่อเสนอแนวทางที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุวัตถุประสงค์สมเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

1.5 วิธีการวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากกฎหมาย ระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการจับ ของไทย และต่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางในการปฏิบัติงานในชั้นพนักงานสอบสวนต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิดและที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237
2. ทำให้ทราบหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
3. ทำให้ทราบผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องของการจับในคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน
4. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ และเสนอแนวทางในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจับผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน
5. ทำให้ทราบแนวทางการสร้างความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องของการจับ